

Reactie uit organisatie op reflectie Ethische Commissie generatieve AI

4 maart 2026

In december 2025 heeft de Ethische Commissie van de gemeente Zwolle een uitgebreide reflectie uitgebracht over het verantwoord gebruik van generatieve AI. In deze informatienota reageert de gemeente op de belangrijkste punten uit de reflectie. We schetsen de kern van de aanbevelingen van de commissie, duiden de bedoeling ervan, en geven aan hoe de organisatie hier tegen aan kijkt. Ook lichten we toe hoe deze inzichten worden meegenomen in het actuele traject om te komen tot een strategische kadernota AI.

Hoofdpunten reflectie

De commissie benadrukt dat generatieve AI kansen biedt voor betere dienstverlening, mits deze technologie verantwoord wordt ingezet. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- **Menselijke regie:** AI is een hulpmiddel; de mens blijft verantwoordelijk.
- **Transparantie:** AI-uitkomsten moeten uitlegbaar en navolgbaar zijn.
- **Veiligheid en privacy:** Gebruik van betrouwbare, afgeschermdde tools is essentieel.
- **Vakmanschap en data:** Succesvolle inzet vereist goede data, processen en vaardigheden.
- **Waarde-gedreven inzet:** Efficiëntie is niet het enige doel; publieke waarden staan centraal.
- **Gefaseerde invoering:** Begin klein, leer, schaal gecontroleerd op. En begrens de afhankelijkheden door het beschikbaar houden van alternatieven.
- **Duurzaamheid:** AI-gebruik moet in verhouding staan tot de energie-impact.
- **Relatie inwoner-gemeente:** AI mag menselijk contact niet vervangen, maar moet het versterken.

In onze interpretatie is de strekking van de reflectie dat de gemeente de mogelijkheden van generatieve AI kan omarmen, mits dit gebeurt op een verantwoorde, transparante en mensgerichte manier. Er dienen duidelijke kaders te zijn zodat AI-toepassingen bijdragen aan betere dienstverlening zonder dat waarden als betrouwbaarheid, privacy, inclusiviteit, duurzaamheid en de menselijke maat in het gedrang komen. De commissie creëert het bewustzijn dat (de mensen in) de organisatie aan het stuur moet blijven: door zelf te bepalen onder welke voorwaarden AI wordt ingezet en continu te bewaken of het nog in lijn is met onze publieke waarden.

Aansluiting bij bestaand beleid

De gemeente herkent zich in de punten die de Ethische Commissie in deze reflectie aandraagt en heeft organisatorische stappen gezet die hierop aansluiten. Zo heeft de directie heeft het *Hyperautomation*-team bewust centraal gepositioneerd voor AI- en automatiseringsvraagstukken. Daarmee bundelen we keuzes rond tooling, modellen en leveranciers, ontstaat er grip op de inzet van generatieve AI, borgen we privacy- en juridische risico's consistent en kunnen we gecontroleerd opleiden en opschalen. Verschillende aandachtspunten die de Ethische Commissie benoemt (zoals 'mens aan het stuur', transparantie, veilig gebruik, gefaseerde invoering en behoud van alternatieven) vinden borging in de huidige werkwijze en processen van dit team. Dat gaat onder andere via vaste toetsmomenten en via de bestaande interne richtlijnen voor generatieve AI, zoals:

- **We voeren geen vertrouwelijke gegevens in AI-tools.** Dit sluit aan bij de oproep van de commissie om zorgvuldig met data en privacy om te gaan.
- **We zien AI als hulpmiddel, niet als vervanging van expertise.** In de reflectie komt dit ook helder terug onder het motto 'mens aan het stuur'.

- ***We controleren AI-uitkomsten zorgvuldig voordat we ze gebruiken.*** Dit is in lijn met de zorgen van de commissie over betrouwbaarheid en mogelijke vertekeningen in AI-antwoorden. Ook staat in de richtlijn dat AI-gegenereerde teksten niet voor definitieve besluitvorming gebruikt dienen te worden zonder menselijke goedkeuring.
- ***We zijn open en transparant over AI gebruik en bronnen.*** Net als de commissie vindt de organisatie het belangrijk om duidelijk te communiceren wanneer AI wordt ingezet en om hierover verantwoording af te leggen.
- ***We zijn terughoudend met het gebruik van AI tools die we niet zelf in beheer hebben.*** Dit sluit direct aan op het standpunt van de commissie over veilige GenAI-tools.

Deze richtlijnen zijn gedeeld met de commissie en vormen al een basis voor verantwoord gebruik binnen de organisatie. De reflectie bevestigt dat onze huidige koers van voorzichtig experimenteren, waarborgen inbouwen en de mens en publieke waarden centraal stellen de juiste is. Tegelijk biedt de commissie nieuwe nuances en expliciete adviezen (bijvoorbeeld over energieverbruik en het betrekken van inwoners) die onze blik scherpeneren.

Strategisch AI-kader in ontwikkeling

Op dit moment werkt de gemeente aan een strategische kadernota AI. Naast de praktische richtlijnen die we nu al hanteren zal het kader richting gaan geven aan toekomstige (beleids-)keuzes met betrekking tot de inzet van AI.

De waardevolle input uit de reflectie zal worden meegenomen in de ontwikkeling van het AI-kader. Voorbeelden van elementen die in het kader worden opgenomen zijn:

- Kaders over de rol en mate van ***menselijke interventie*** bij AI.
- Kaders of uitgangspunten rond inzet van AI bij ***interactie met inwoners***.
- Uitgangspunten aangaande de ***kwaliteit/betrouwbaarheid, transparantie en uitlegbaarheid*** van AI.
- Kaders met betrekking tot ***dataverzameling, -eigenaarschap en privacy*** bij de inzet van AI.
- Randvoorwaarden rond de effecten van het gebruik van AI-tooling ***op het werk en de inzet van medewerkers***.
- Kaders over ***digitaal vakmanschap*** en specifiek AI-geletterdheid.
- Uitgangspunten aangaande de ***ecologische footprint*** (milieu effecten) van ons gebruik van AI.

Tot slot

De gemeente is de Ethische Commissie erkentelijk voor haar genuanceerde en doordachte reflectie. Deze draagt wezenlijk bij aan het bewustzijn en de beleidsvorming rond AI. De reflectie biedt een waardevolle en constructieve bijdrage aan onze interne afwegingen en versterkt de koers die de organisatie is ingeslagen.